

Quan l'esport
es fa art

Xavier Gosé un artista català injustament desconegut

R. BALIUS I JULI

Xavier Gosé, fou un dels il·lustradors europeus més importants de les primeres dècades del segle vint. Malgrat aquesta circumstància ha estat i és un artista quasi desconegut a Catalunya i Espanya. Únicament una monografia específica de Josep Miquel García ("Xavier Gosé 1876-1915", Ajuntament de Lleida, 1996), dos catàlegs d'exposicions organitzades per la Fundació Caixa de Pensions (Barcelona, 1984, amb articles d'Enric Jardí, Eliseu Trenc i José Miquel García) i la Fundación Cultural Mafre (Madrid, 1999, amb col·laboracions de Mª Dolores Jiménez-Blanco, Francesc Fontbona i Eliseu Trenc), estudien amb certa profunditat i àmplia iconografia la vida i la obra de Gosé. També s'han referit a ell indirectament autors com Alexandre Cirici Pellicer, Francesc Fontbona, Francesc Miralles, José Francés, Daniel Giralt-Miracle i Victòria Salom, al considerar diferents aspectes de l'art (la figura femenina, el Modernisme, la il·lustració gràfica, la caricatura, el cartell modernista, etc.). Sens dubte ha contribuït a aquest desconeixement, el fet que Gosé va tenir una vida breu, 38 anys, que la seva fama la va adquirir especialment a París i que en el seu temps eren molt més valorats els pintors de

Figura I Sobre la neu

Figura II L'intel·ligència dels peus.
"Pel i Ploma", 1903

caballet que els il·lustradors de llibres i revistes. La temàtica esportiva en l'obra de Xavier Gosé, que somerament examinem en l'article, l'hem obtingut a partir de l'expressada bibliografia i del catàleg d'obres del Museu Morera de Lleida, el qual poseeix la més important col·lecció d'obres d'aquest autor. No obstant, hem d'assenyalar que únicament es coneixen les dates de producció dels treballs publicats gràficament, ja que la totalitat de les obres manquen de data i solament l'estil i la situació ambiental permeten situar-les en el temps.

Xavier Gosé i Rovira nasqué el 12 de juliol de 1876 a Alcalá de Henares. S'explica aquesta circumstància perquè el seu pare Josep Gosé Blavia, perit agrònom de professió dins el cos de topògrafs de l'Institut Geològic i Estadístic, havia estat destinat temporalment a Madrid. Tant aquest, com la seva muller Fortunata Rovira Saavedra, originària de Barcelona, pertenyien a

Figura III

Coberta de la revista
"L'Assiette au beurre",
1902

famílies molt arrelades a la ciutat de Lleida. Uns mesos després del naixement, la família es traslladà a Barcelona.

A finals de 1879, mor el seu germà Manuel i pocs mesos després el seu pare. Des de aquest moment es fan més estrets i intensos els lligams sentimentals amb la seva mare i al mateix temps s'estableix una important relació amb la família lleidatana del seu pare, especialment amb el seu oncle Ramon, notari d'aquesta ciutat. La posterior residència de la seva mare a Lleida, a la qual visitava quan venia a Espanya, fa que Gosé pugui considerar-se un artista ilerdenc.

A Barcelona realitza els estudis primaris i el 1891 es matricula a l'Escola d'Arts i Oficis fins el 1894. Aquell any, en tenia 18, s'integra a l'Escola de Belles Arts de Barcelona, la Llotja, on rep la influència decisiva del gran il·lustrador Josep Lluís Pellicer, que l'ajuda a alliberar-se de la Catalunya de final de segle. A Llotja coincideix amb Joaquim Torres García, Isidre Nonell, Joaquim Mir, Joaquim Sunyer, Olegari Junyent i Juli Vallmitjana, "la Colla del Safrà",

anomenada així pel color groguenc del seus dibuixos, els quals sens dubta influenciaren en la seva formació i evolució. En 1895 publica els seus primers dibuixos a la revista satírica **L'Esquella de la Torratxa**, mentre segueix els estudis i treballa en el taller privat de Pellicer, on especialment realitza el sombrerjat a ploma dels dibuixos del mestre. Les seves obres en aquesta primera etapa realista barcelonesa, reproduïxen la gent dels suburbis, obrers sentats en les places, nens de les escoles de barri, pescadors i pagesos catalans. Col·labora en publicacions com **Barcelona Còmica**, **La Saeta**, **El Gato Negro**, **Il·lustració Llevantina** i **Madrid Cómico** i poc a poc s'identifica amb la Barcelona del Modernisme, essent un dels primers creadors de l'Art Nouveau a Catalunya.

Es converteix en asidu d'**Els Quatre Gats**, la cervceria mítica de la Barcelona Modernista. Allí conviu amb els consagrats Miquel Utrillo, Ramon Casas i Santiago Rusiñol i amb artistes joves com Casajemas, Sabartés, Opisso, Raventos, Anglada Camarasa i Pablo Picasso. Il·lustra dos portades de la revista **Quatre Gats** i el 1890 presenta a la Gran Sala de la cèlebre institució la seva primera exposició individual, formada per trenta-vuit dibuixos. Pere Romeu l'hostaler d'**Els Quatre Gats** i director de la revista, escribia "*La exposició de Gosé en la Sala Gran dels Quatre Gats ha tenido un éxito completo...*", sens dubte molt superior al que varen tenir les mostres de Nonell i de Pitxot que l'havien precedit i les que varen seguir de Torrent, Dalmau, Picasso, Casagemas i Regoyos.

Al 1900 Gosé decideix traslladar-se a París com molts dels artistes del seu temps, encara que amb la idea d'establir-se a la capital de França, perquè pensa que a Espanya existeix ignorància

i falta de protecció als artistes. Surt de Barcelona el mes de juliol, amb 600 pessetes que li ha proporcionat el seu oncle Ramon Gosé. S'instal·la en un cinquè pis del barri de Montparnasse "*Abatut pel calor de l'estiu i servint-li de calor a l'hivern el fum de les cigarretes i l'alè de tots els companys de la bohèmia*". Poc després sol·licita als seus familiars més diners per a sobreviure durant l'estiu, perquè durant aquesta temporada no existeix comerç d'art, encara que assegura que a la tardor començarà a vendre les seves obres. Efectivament a l'octubre comença a publicar a la premsa satírica parisenc, a **Le Rire** i **Cocorico**, revistes en les quals col·laboraven artistes que ell admirava com Mucha, Caran d'Ache, Steinlen o Toulouse-Lautrec. Al principi es dedica al gènere de les espanyolades, iniciant un període entre 1900 i 1906, que Eliseu Trenc denomina etapa realista i satírica. Publica assíduament a **Le Rire**, **L'Assiette au Beurre**, **Le Contemporaine**, **Le Frou-Frou**, **La Vie Il·lustrée**, **Sans Gène** i **La Vie en Rose**. Durants aquests anys Gosé no participa en la bohèmia artística, ni freqüenta la colònia catalana de París; el seu millor amic és Olegari Junyent, el qual segons el periodista René

Figura IV

Esquiadora

Figura V Jugant al golf

diures— fidelment realitzats. L'exposició constituí un triomf del Modernisme. Pel & Ploma, L'Esquella de la Torratxa i la Il·lustració Catalana van fer ressó de l'esdeveniment i van publicar els seus dibuixos.

Entre els anys 1906 i 1907 es produeix una transició en l'art de Xavier Gosé, que passa del realisme a l'estilització i de la sàtira a la modernitat. Publica en La Vie Parisienne, revista mundana, distingida, dedicada al teatre, les curses hípiques i a la moda. Al 1909 col·labora en les revistes aleman-

Figura VI Lawn tennis. Revista "Forma", 1904

Puaux, el millor testimoni de la vida parisenca de Gosé, no tenia un ral, però preferia privar-se de menjar abans que no poder portar els seus vestits a la tintoreria. La seva temàtica segueix sent realista i satírica amb descripcions del món cínic de la prostitució i de la picardia eròtica, la qual els peus dels seus dibuixos, que no són generalment del propi artista, ressalten encara més.

El 1902 participa en el concurs de cartells Cigarrillos París, que convoca a Buenos Aires l'olotí Malagrida. Es presenten 550 obres de 34 països, obtenint Xavier Gosé un accèssit. El protagonista del cartell, podria ben ésser un autorretrat del autor.

El 1903 exposa a la Sala Parés de Barcelona, presentat per la revista Pel & Ploma, una selecció de dibuixos i pintures en las quals la dona és el tema central. Son imatges femenines d'una gran modernitat i elegància, de contorns suggestius amb vivacitat de colors, en les més variades posicions i situacions, destacant les taques elíptiques del seus grans barrets, que sorprenen al públic i a la crítica. Les figures estat envoltades de motius decoratius —gerros, flors o arabescs en el espalller de les ca-

yes Jugend i Simplicissimus de gran prestigi en el modernisme europeu. Canvia de domicili en una zona elegant de Montparnasse, amb servents propis. Gosé volia ser un dandi i quan els seus ingressos li varen permetre viure com a tal, convertint-se en àrbitre del bon gust, cronista del París mundà i superficial de la Belle Epoque. En moltes de les seves obres, per observar-se en un segon terme la silueta d'un dandi que sembla identificar-se amb el mateix artista.

Al 1909 exposa a la Galeria Vilches de Madrid i el 1911 ho fa simultàniament a la Galeria Dalmau de Barcelona i a les Galeries Georges Petit de París, sempre amb èxit econòmic i de crítica. Estiujeja en el Grand Hôtel du Parc de Vittel, ciutat termal de moda, des d'on envia el seus dibuixos a París. En aquests anys comença la col·laboració en revistes selectes de moda com Le Journal des Dames et des Modes, La Gazette du Bon Ton i Le Jardin des Modes Nouvelles. Xavier Gosé pot considerar-se un avançat de les tendències artístiques, que es desenvoluparan en la postguerra, durant els anys vint, concretament l'Art Déco.

Al 1914 alarmat per la Guerra Europea, es trasllada a Vichy en busca de repòs. Està malalt de tuberculosi y torna a Catalunya, primer a Barcelona, després a Terrassa per visitar a Torres-Garcia en la seva residència de Mon Repòs i finalment a Lleida, a la casa de la seva mare. Morí el 16 de març de 1915.

La personalitat de Xavier Gosé, que hem intentat reflectir anteriorment, no sembla tenir connotacions esportives. Malgrat això, moltes de les seves obres

Figura VII Tennista

Figura VIII Abans del bany

parisenques indiquen que freqüentava recintes esportius d'ambient aristocràtic. Així trobem diferents escenes d'hipòdrom (*Eriphile, En Longchamps, Grand Prix o A les curses*) i de pistes de patinatge (*En l'skating*), en les quals destaca l'elegància dels assistents per sobre dels aspectes esportius, els quals únicament indica el títol de l'obra.

Alguns dibuixos estan dedicats a les seves elegants dones practicant diferents esports: *Esquise* (esquí), *Abans del bany* (escena de platja), *Jugant al golf* o el croquis d'una *tennista*.

Xavier Gosé realitzà també alguns dibuixos clarament esportius, com l'anomenat *Sobre la neu*, en el qual un individu sobre patins de ganiveta llisca (!) per una superfície nevada, envoltat de dones que llueixen un veritable mostra-

ri d'indumentàries hivernals. Un fet verament curiós a comentar, és que en tres casos la primera col·laboració en una revista important, la realitza amb un dibuix esportiu. Per la seva importància, mereix destacar-se el número 44 de *L'Assiette au Beurre*, del mes de febrer de 1902, totalment il·lustrat per Xavier Gosé sobre el tema *Les Sportsmen*. Son quinze dibuixos satírics en color dedicats a igual número d'esports: *Jockey* (curses de cavalls - a la portada); *Esgrimeurs* (esgrima); *Pêche a la ligne* (pesca amb canya); *Retour des courses* (hípica); *Foot-ball* (futbol); *Le croquet* (el croquet); *Les guides montagnars* (els guies de muntanya); *Chauffeurs* (automobilisme); *Bicyclistes* (ciclistes); *Patineuses* (patinatge); *Lawn-Tennis* (tennis);

Yachting (vela); *Boxeur angles* (boxeo); *Tauromachie* (tauromaquia!); *La Pelote* (pilota basca). Constitueixen un conjunt que bé mereixeria un estudi especial. Pel maig de 1903 publica a *Pel & Ploma* el dibuix d'un *futbolista* amb un títol realment sarcàstic: *L'intel·ligència dels peus*. En 1904 entre els primers dibuixos presentats en la revista *Forma*, sota el títol *Lawn-Tennis* es mostra una tennista sentada en actitud d'indolent relaxació. Aquesta visió de l'obra esportiva de Gosé, pensem pot completar-se amb els extraordinaris retrats de tres pioners de l'aviació: *Bleriot, Wright i Santos Dumont*, conceptuats en el seu temps veritables sportsmen.

Figura IX Pioners de l'aviació.
A: Bleriot; B: Wright;
C: Santos Dumont